

‘Het is geen werk,
het is het leven.
Daar mag je de tijd
voor nemen’

ZUSTER MARIJKE BROUWER, PAGINA 10

Een jaar lang Klooster! Magazine

Een biechtstoel van papier

Annemarie van Heijningen-
Steenbergen | T.W.V. 17,99

Annemarie heeft van jongs af aan de rare drang om al haar falen aan de grote klok te hangen. 'Biechtstoel van papier' staat dan ook bol van bekentenissen. Over kinderachtig geruzie met haar echtgenoot, gedoe met de nazaten en een enkele driftbui (van haar kant) waarbij de vla door de woonkamer vliegt.

Neem nu een abonnement en
ontvang het boek 'Biechtstoel van
papier' als **gratis cadeau**

Scan de QR-code, ga naar
www.kloostermagazine.nl/abonneren/ of sluit het
abonnement telefonisch af via 088 2266 645.

Nieuw leven

Nieuw leven, dat is het thema van deze eerste editie van *Klooster!* in het jaar 2025. Het magazine dat zo'n 2000 lezers en belangstellenden verbindt door de mooie en inspirerende verhalen ieder kwartaal, dat ook iedere week met de website en de wekelijkse nieuwsbrief nog eens duizenden mensen extra bij elkaar brengt, dat magazine schrijft steeds weer opnieuw een klein beetje geschiedenis.

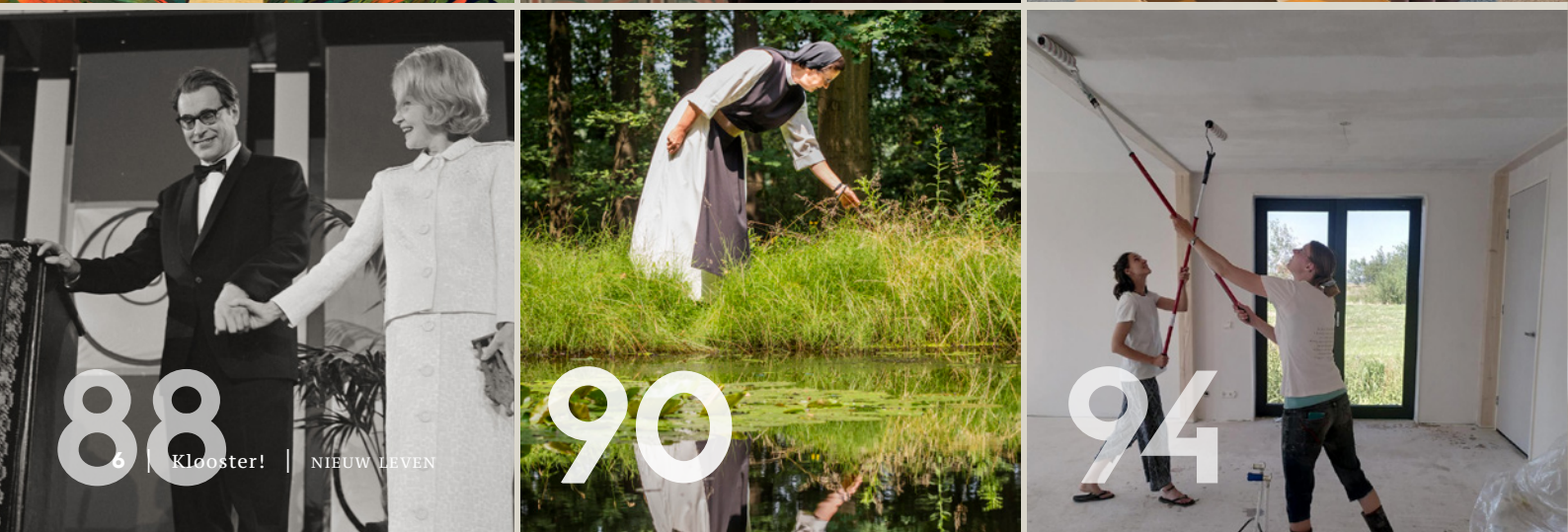
Toen we bijna tien jaar geleden begonnen met een nulnummer en twaalf verschillende covers werd me voorgespiegeld: dat houd je nog geen twee jaar vol, want er zijn te weinig kloosterlingen voor vier edities per jaar. Ik heb destijds geantwoord dat een blad als *Klooster!* zich niet alleen maar richt op kloosterlingen, maar de wereld van zinzoekers, stilteliefhebbers en natuurmensen probeert te verbinden met de waarden van het religieuze leven. Anders gezegd, we zijn er niet alleen voor de wereld van het religieuze, we proberen ook een brug te slaan tussen mensen die graag in of rond een klooster komen en de kloosterlingen zelf. Mede daarom schrijf ik iedere vrijdag een weekbrief voor de website van kloostermagazine.nl.

Het magazine *Klooster!* is de etalage, in de winkel van website en nieuwsbrief zijn we er het hele jaar. En ik probeer daarin met onze onovertroffen redacteur van kloostermagazine.nl, Edith Vos, het voortouw te nemen, want – vakantie of niet – we laten iedere week van ons horen en we proberen steeds weer lezers en belangstellenden te inspireren tot nieuw leven dat betekenis geeft aan het bestaan.

In de eerste maand van 2025 hebben we een derde stap gezet in het bestaan van dit tijdschrift. Nu we onderdeel zijn van Eisma Media hebben we de beschikking gekregen over een studio met mogelijkheden tot audio- en video-opnames. In januari zijn we ermee begonnen, een podcast onder de naam *Kloostergesprekken*, te beluisteren en te zien op ieder moment. Nooit langer dan 22 minuten, opgenomen in het kantoorpand van Eisma Media te Doetinchem, als een echt gesprek rond thema's die centraal staan in het leven van religieuzen en ook relevant zijn in ons eigen bestaan. Luister maar en geniet op kloostermagazine.nl, want dit tijdschrift met deze website genereert voortdurend nieuw leven.

LEO FIJEN
Hoofredacteur

www.kloostermagazine.nl

INHOUD

KLOOSTERLINGEN

- 10 Zuster **Marijke Brouwer** is bouwzuster bij de clarissen in Megen
- 34 De **franciscanen van Amsterdam**: een verhuizing in beeld gebracht
- 70 4 × **Ik adem** – ‘Nieuw leven wordt steeds weer ingeblazen’
- 78 Een warm welkom voor de nieuwe broeders van het **Emmaüsklooster** in Velp

MENS EN LEVEN

- 9 Zuster **Katharina Michiels** ziet elke dag duizend-en-één-kansen
- 16 4 × **Ik groei** – ‘Welke kant wil ik dan op?’
- 42 Franciscaan **Steven Cauchie** over de feestneus van Franciscus
- 45 **IN HET HART**: sprankjes van nieuw leven op weg naar Pasen
- 88 De familie **Bomans**: twee kloosterlingen en een schrijver

INSPIRATIE

- 30 Het **ABC van Nieuw Leven**, met een Adem en een Zucht
- 61 **Marc Loriaux** over de vindplaatsen van het nieuwe leven
- 82 **Erik Galle** heeft een oud idee (maar wel in een nieuwe verpakking)
- 90 **Tini Brugge** staat stil bij een waterlelie en een paasbloem
- 98 De Bijbel Top 3 van **Peter Nissen**: ‘De Bijbel is een boek van levenskunst’

DE MONNIK IN JEZELF

- 24 **Astrid Joosten** ontdekt nieuwe inzichten in het klooster
- 26 **Janneke Huisman** geeft tips voor het leven met een levensregel
- 66 Jezuïet **Nikolaas Sintobin** vertelt het verhaal van de pelgrim
- 87 **Erik Borgman** over het nieuwe begin dat een leven lang duurt
- 94 Een goed idee dat ging resoneren: de **Dorothy-gemeenschap** van Amstelveen

Geef
aandacht
koffie
waardering
perspectief
warme
een doel
energie
hulp
thuis.

Geef ook thuis voor inloophuizen

Inloophuizen zijn een onmisbaar thuis voor Jos en vele duizenden andere mensen in ons land. Maar door hoge energiekosten, tekort aan vrijwilligers en groeiende sociale nood kraakt deze voorziening in zijn voegen. Kansfonds geeft inloophuizen financiële en organisatorische steun, zodat ze hun belangrijke rol kunnen blijven vervullen in het bieden van een menswaardig bestaan.

Geef ook thuis, doneer. kansfonds.nl/inloophuizen

Geef thuis

Katharina Michiels

‘En alles ademt nieuw leven...’, zingen we in een paashymne. Nieuw leven, ik voel hoe de uitdrukking nazindert in mijn wezen. Ja! Nieuw leven! Voor elke mens, voor onze planeet! De bedreigingen voor onze wereld die ik lees in de nieuwsberichten wegen op mij... en wellicht niet op mij alleen. De belofte van nieuw leven druist daar radicaal tegen in. Wat een droom, wat een belofte!

God is Degene die elk ogenblik alles nieuw maakt, nieuw leven schenkt. De Zwitserse theoloog Maurice Zundel schrijft: ‘Vandaag al moeten wij als totaal nieuwe wezens opstaan en door de schepping van onszelf moeten wij aan de wereld zijn ware betekenis geven. Onze menselijkheid ligt vóór ons. ... Ons echte leven ligt vóór ons. Het is aan ons om onszelf tot stand te brengen, in onze menselijke dimensie ons te scheppen. Het is aan ons om in onze geschiedenis iets op te tekenen dat zonder ons er niet kan zijn, iets dat wij tot stand zullen brengen door ons radicaal om te vormen in een nieuwe geboorte die iets heel essentieels is. De menselijke geschiedenis neemt een aanvang met onze scheppende inzet.’

Wij hebben de opdracht om elke dag nieuw te leven, om telkens met nieuwe ogen naar de werkelijkheid te kijken, om de wereld elke dag nieuw te scheppen.

Dit is een prachtige manier om het christendom te omschrijven... een plek, een kans om mens te worden,

om nieuw te leven. Het loopt parallel met de inzichten uit het constructionisme, een psychologische visie waarbij men ervan uitgaat dat de mens de werkelijkheid onafgebroken anders ziet, omdat de mens zelf ook onophoudelijk verandert.

De mens herbegint dus elke dag opnieuw, bouwt de wereld elke dag opnieuw op. Een mens ‘is’ nooit (af), maar ‘wordt’ altijd opnieuw. Daarom is het zonde om een mens een etiket op te kleven, vast te zetten in een

***‘Elke dag biedt ons
duizend-en-één nieuwe
kansen. Elke dag worden
we anders en krijgen
we nieuw leven’***

hokje, in een definitie. Dan ontnem je hem de kans om te veranderen, nieuw te worden, volop te leven. Daarom ligt niets in deze wereld onherroepelijk vast. Ik las trouwens ooit dat dit een typisch joodse visie is omdat het werkwoord ‘zijn’ in het Hebreeuws niet bestaat, wel het werkwoord ‘worden’... Elke dag mogen we mens worden. Elke dag moeten we onszelf opnieuw uitvinden. Elke dag biedt ons duizend-en-één nieuwe kansen. Elke dag worden we anders en krijgen we nieuw leven. Wat willen we nog meer? ■

‘Het gaat erom dat je de stilte in jezelf en de vrede in jezelf de ruimte geeft’

Een nieuwe toekomst aan je gemeenschap geven. De moed hebben om een monument van ruim drie eeuwen te gaan verbouwen. Megen, het Assisi aan de Maas, verbonden met Clara en Franciscus. Bouwzuster Marijke, ze ziet het al helemaal voor zich, verbindingsvrouw tussen de aannemer en de clarissen. Ze bruist van energie. Maar ze weet ook, het visioen van een nieuw leven is niet denkbaar zonder de gedrevenheid van de vorige abdis. Hoe nieuw leven van een klooster één van de mooiste cadeaus is van de gestorven abdis, zuster Angela.

Zuster Marijke Brouwer over groeien en geloven:

‘Je mag de tijd nemen voor het leven’

TEKST LEO FIJEN | FOTO'S PETER BEEMSTERBOER

DOOD IS NIET HET EINDE

Het gaat in het gesprek met zuster Marijke meer dan eens over de nieuwe toekomst voor de gemeenschap van clarissen in Megen. Laat daar geen misverstand over bestaan. Maar minstens zo vaak komt ook het overlijden van dierbare zusters ter sprake. Sterven, als begin van nieuw leven. Het wordt nooit gezocht in onze ontmoeting. Het gebeurt vanzelf en zal daarom wel dicht bij de werkelijkheid liggen. ‘Het is één van de mooiste cadeaus van zuster Angela aan onze community’, weet bouwzuster Marijke zeker. ‘Het was haar laatste

grote klus’, gaat ze verder, ‘ze wist dat haar tijd door haar ernstige ziekte beperkt was. We hadden al een groot bedrag van de provincie binnen, maar daaraan was de voorwaarde verbonden dat de gemeente ook akkoord moest gaan en mee zou doen. En dat had meer voeten in de aarde dan we dachten. Er was een wisseling van wethouders. Dat veranderde alles. Nog als abdis heeft zuster Angela toen samen met het bestuur actie ondernomen en is gaan praten met iedere politieke partij, met het college en de verantwoordelijke wethouder. Ze nodigde hen uit om hier in het klooster zelf te komen kijken. Ze

heeft het ondanks haar ziekte voor elkaar gekregen. Dat is één van haar grootste cadeaus aan ons: dat we het klooster dit jaar mogen verbouwen, toegankelijker maken voor gasten, zelf ook een langere toekomst hebben en hier in Megen dus kunnen blijven. Ze stierf afgelopen jaar, maar ze leeft voort in deze gemeenschap, dit gebouw en haar liederen. En zo heb ik ook afscheid van haar genomen, op een vrijdag, ik weet het nog goed. Toen ik bij haar was, ging dat wel door me heen: de laatste keer. En toch ook niet, want ze leeft verder in mij, in de zusters, in geleefd geloof dat de dood niet het einde is.'

VLINDER

Zuster Marijke vertelde het in de weken van de Advent. En kort daarna plaatste ze een bericht op Facebook, met een foto van de vlinder op de ramen van glas in lood: 'Sinds de uitvaart van zuster Angela is er een vlinder in onze kerk. Regelmatig komt ze tevoorschijn. En zo ook vanmorgen, we gingen in een kring staan om samen het Onze Vader te bidden. En daar was de vlinder weer in ons midden, ze ging op het altaar zitten, vleugels omhoog en bleef daar zitten tijdens het bidden. Daarna vloog ze weer door de kerk. Bijzonder.' Zuster Marijke meldt wat ze gezien heeft, een vlinder na de uitvaart van zuster Angela. Ze geeft er geen betekenis aan. De mensen die reageren op Facebook doen dat wel: 'Een teken van de overkant, een troostende aanwezigheid, een groet van zuster Angela, wat mooi dat zuster Angela zo bij jullie aanwezig is en blijft, herkenbaar, heel herkenbaar.' Tientallen mensen legden het verband tussen de vlinder en de gestorven zuster. En weer was en is tastbaar aanwezig: de dood is niet het einde maar een nieuw begin, voor de overleden zuster, voor de gemeenschap en voor het klooster. Zo worden Advent en Kerstmis ook in het bestaan van een klooster verbonden met Pasen.

'Daar was de vlinder weer in ons midden, ze ging op het altaar zitten'

HAAKJE VAN DE DEUR

Pasen is het ook in het persoonlijke leven van zuster Marijke. Iedere dag, om op te staan en in haar nieuwe leven de bestemming te vinden. Opgegroeid in de katholieke enclave Blauwhuis, grootgebracht met alle katholieke rituelen die daarbij horen, trots op haar Friese wortels, verhuisd naar Bolsward met het gezin van vader en moeder, daar actief in de parochie die graag gebruik maakt van haar missionaire en organisatorische talenten en carrière makend als versmanager van de plaatselijke Jumbo kiest ze toch een ander pad. Weg van Friesland, vele kilometers verwijderd van Bolsward en Blauwhuis, nooit meer de oortjes en de telefoon voor de bestellingen en de vragen van collega's, geen verantwoordelijkheid voor omzet en acties. Ze kiest voor de clarissen in Megen, een andere weg, zonder oortjes, zonder verantwoordelijkheid, zonder winkel. Ze hoeft eerst alleen maar te helpen bij de afwas en de bakkerij, ze mag genieten van de stilte. En ze moet leren als postulante, als novice, als tijdelijk geproteste. Maar liefst zeven jaar.

'Het is geen werk', reageert ze meteen, 'het is mijn leven. Daar mag je de tijd voor nemen, daar moet je de tijd voor nemen. Voor mij is dit een goede weg om ja te zeggen tegen God en de gemeenschap. Groeien in en naar God toe, daar heb je tijd voor nodig. En ook stilte om het haakje op de deur naar God toe open te maken en open te houden. Te vaak zit dat haakje er nog op. God is er altijd. De vijf gebedsmomenten iedere dag halen dat haakje er van af. Maar het helpt mij ook dat ik tegenwoordig kosteres ben. Dat is een cadeautje voor me. Want nu ben ik als eerste in de kerk. Vaak moet ik dan denken aan zusters die mijn voorbeeld zijn geweest, door hun manier van leven. Niet door hun woorden of wijze lessen, maar door hun voorbeeld. Ze waren en zijn altijd ruim te voren aanwezig. Die stille aanwezigheid helpt me ook om dicht bij God te komen. De gebedsmomenten helpen om op tijd te stoppen met het werk. Dat kan wachten, God kan niet wachten. Daar moet je tijd voor maken, in de stilte.'

DE STEM DIE JE ROEPT

Zuster Marijke Brouwer weet nog als de dag van gisteren hoe ze geroepen werd tot dat nieuwe leven. 'God roept je via mensen die op je pad komen. We hadden in Bolsward de Mariaprocessie. En er was een bekende journalist die me daar zag en me ook aansprak: als het geloof zo belangrijk voor je

'In die stilte is er meer verbondenheid met mijn diepste stem en met mijn medezusters'

Zuster Marijke Brouwer kan er eigenlijk wel om lachen als ze de belangrijkste doelen van de verbouwing noemt en de vergelijking met een bouwpastoor niet uit de weg gaat: 'Vroeger had je meer dan eens een bouwpastoor. Ik heb nooit kunnen vermoeden dat ik in het klooster nog eens tot bouwzuster benoemd zou worden, met de helm van bouwvakkers erbij. En ik kan niet wachten om te beginnen. Wat gaat er zoal gebeuren: verduurzamen van de ramen, vier nieuwe gastenkamers erbij zodat we ook meer deelnemers aan workshops kunnen herbergen die willen overnachten, een grotere werk- en presentatieruimte voor de kloosterproducten, een meer geschikte en grotere meditatieruimte die ingebouwd wordt binnen het geheel van de kerk. Daardoor wordt de ruimte van de kerk kleiner en schuiven de koorbanken wat op.'

is, waarom doe je er dan niet meer mee? Die vraag stelde ze. En toen ik die vraag toeliet bij mezelf en ook uitsprak, ging alles stromen. De sluisdeuren gingen open. Omdat iemand me aansprak en ik het zelf hardop uitsprak. Ik was 31 jaar toen alles veranderde. Maar waar moest ik naar toe? Na overleg met de pastoor van Bolsward heb ik de website van

de Konferentie van in Nederland gevestigde Religieuzen geraadpleegd. Zo maakte ik een top drie en kwam ik in Megen terecht. Nooit van gehoord, geen idee waar het lag. Maar toen ik voor de poort van Josephsberg stond, want zo heet het klooster officieel, toen wist ik al dat ik hier ooit terug zou komen met al mijn spullen.'

'De bliksem sloeg pas echt in toen ik in de vroege ochtend de zusters hoorde zingen: 'De dag gaat open voor het Woord van God'. Er zat een gast naast me die later tegen me zei dat er van alles met me gebeurde. Er kwam zoveel energie vrij. Ik wist toen dat ik hier niet zomaar was. En ik weet nu dat je twee stemmen nodig hebt voor de weg van je nieuwe leven: de stem die je roept (bij de processie) naar een nieuwe bestemming, de stem die er getuige van is dat je ergens thuiskomt, de roepstem dus, en de stem van de getuige. Met haar heb ik nog steeds contact', aldus zuster Marijke over de weg naar Megen

'Het moeilijkste
is dan ook het
mooiste'

toe die in die zeven jaar haar ook nieuwe taken heeft gegeven. Er is meer dan alleen de taak van kosteres, ze doet ook de verkoop van de kloosterproducten. Ooit een manager, altijd een ondernemer. Met de talenten van haar vader als ondernemer weet zuster Marijke ook van wanten. Er is een webshop, er zijn maar liefst 16 verkooppunten in Nederland van jam, spreads en thee uit Megen, er zijn kloostermarkten. 'We verkopen meer als we er zelf staan. Onze producten krijgen meer betekenis als die gekocht wordt bij clarissen. Zo werkt het toch', voegt ze er lachend aan toe. 'Na de verbouwing komt er ook in het klooster extra ruimte voor onze kloosterproducten.'

BOORMOMENTEN

Voor die verbouwing moet alles vastgelegd worden, tot aan de boormomenten toe. Zuster Marijke Brouwer is de schakel tussen bouwvakkers en clarissen, bijvoorbeeld over het tijdstip van de boormomenten. Luister maar naar haar verhaal: 'Er zullen zeker irritaties zijn. Je kunt van alles afspreken. Of aan iedereen doorgeven wanneer de boormomenten zullen zijn. Maar dan nog geven ze irritatie. En toch denk ik dat als er vrede in je hart is, het boren je niet zal raken. Boren hindert je omdat er al onvrede in jou is. Het gaat erom dat je de stilte in jezelf en de vrede in jezelf de ruimte geeft. Daar moet ik zelf ook voortdurend alert op zijn. Die stilte en die vrede zijn een geschenk. Ze zijn niet maakbaar. Ik merk het aan mezelf als ze er niet zijn. Dan ben ik als een stuiterbal. Soms geven medezusters je dat signaal, meestal weet je het zelf al. Ik ga friemelen met mijn handen. Ik zoek dan een weg om weer in de vrede van mijn hart te komen. Extra naar de kerk, gewoon zitten in de tuin, verbonden raken met de schepping, opgaan met mijn onrust in de harmonie van de natuur. Of vaker in stilte bidden om het haakje van de deur van mijn hart te openen zodat God tastbaar wordt. Die stilte is misschien wel het meest wezenlijke. In die stilte is er meer verbondenheid met mijn diepste stem en met mijn medezusters. Die stilte geeft een diepere laag van verbondenheid, meer dan je ooit met woorden kunt bereiken.'

AAN DE HORIZON

De cirkel van het verhaal is rond. De stilte is er ook aan het sterfbed. Zuster Marijke Brouwer gaat terug naar de stilte bij het verzorgen van haar moeder. Ze was nog maar 23 jaar toen haar moeder stierf. Dit is haar verhaal over het sterfbed dat nieuw leven

Aan de horizon gloort al een nieuw licht
dat ons wekt uit verbittering en nacht.
Laten wij zingen voor Gods aangezicht,
die met een lieve glimlach op ons wacht.

Hier zijn wij, God, altijd op weg naar U,
verlangend naar de glans van uw luister,
en in de spiegel van uw hier en nu
uitziend naar uw lichtval in het duister.

Doe maar, God, doe maar met ons wat U wilt,
laat uw Geest in ons bidden en waken.
Hoelang nog tot U onze honger stilt
en wij blij uw zoete vriendschap smaken?

ANGELA HOLLEBOOM OCS

geeft: 'Ik heb haar een jaar lang verzorgd. Dat was intens en kostbaar. Ik zag haar lichaam achteruit gaan en voelde in de verzorging bijna letterlijk dat ze zwakker werd. Als naaste familie zag je haar dood naderbij komen. Zo leef je er naar toe en weet je dat er geen andere weg is dan de dood, al bleef ik hopen dat ze nog tijd van leven zou krijgen omdat ik haar nog zo nodig had. Het bijzondere van deze weg is dat we zoveel speciale momenten hebben beleefd, dat er een deken van herinneringen is en dat er daardoor troost is door de dood heen. Mijn moeder leeft voort bij God, maar ook in die bijzondere momenten samen. Het moeilijkste is dan ook het mooiste. Ik was er niet bij toen ze stierf. Ze had die ruimte nodig om te kunnen gaan en gaf ons de herinnering aan een dierbare en lieve moeder. En ze is er nog steeds bij, ook hier in het klooster. Zoals zuster Angela er ook is. In de vergankelijkheid gaat het nieuwe leven verborgen, van mezelf en van het klooster. Ik heb daar een mooi voorbeeld van. In de laatste periode van zuster Angela schreef ze veel nieuwe liederen. Die oefenen we nu. Eén lied hebben we nog speciaal voor haar gezongen. In een rolstoel was ze erbij, met haar laatste krachten. Op de drempel van leven en dood zongen we een tekst die we ook nu nog steeds zingen. Zo leeft ze verder. Zo klinken haar woorden, als een stem van de overkant die ons laat zingen: *Aan de horizon gloort al een nieuw licht dat ons wekt uit verbittering en nacht. Laten wij zingen voor Gods aangezicht die met een lieve glimlach op ons wacht.*' ■